



**W poszukiwaniu zaginionej świątyni. Sakralny(?) pejzaż
na zapleczu świątyni Apollina Hylatesa w Kurion
(lokalizacja Latsithkia, Dyskrykt Limassol, Cypr)**

Kurion, położone na południowym wybrzeżu Cypru, zgodnie z tradycją spisana przez Herodota (V w. p.n.e.) zostało założone przez kolonistów z Argos na Peloponezie. Miasto było stolicą jednego z ważniejszych królestw cypryjskich, choć jego największy rozkwit przypadł na czasy rzymskiej

dominacji. Kurion zyskało na znaczeniu w III w. n.e. gdy stało się siedzibą biskupstwa. Długotrwała tradycja osadnicza w tym regionie wspierana była przez dogodne położenie miasta na żyznych terenach aluwialnych, z łatwym dostępem do wody zapewnianym przez rzeki spływające z pobliskich gór Troodos. Dodatkowym atutem było rozwinięte zaplecze rolnicze oraz obfite lasy, stanowiące jedno z kluczowych bogactw naturalnych Cypru, określanego już przez Homera mianem Hylieessa („drzewiastego”). Nie dziwi zatem, że już w VIII w. p.n.e., dwa kilometry na zachód od Kurion rozwinęło się sanktuarium o znaczeniu pancypryjskim, początkowo poświęcone męskiemu bóstwu płodności, znanemu jako Hylates (gr. Hyle = las). W okresie panowania Ptolemeusza jego imię stało się przydomkiem Apollina, opiekuna lasów, a teren sanktuarium został na nowo zaaranżowany. Widoczne dziś zrekonstruowane budowle pochodzą z kolejnej fazy sanktuarium. W okresie panowania rzymskiego, w I wieku n.e., kompleks przeszedł dużą rozbudowę, która nadała monumentalny charakter temu ważnemu cypryjskiemu miejscu kultu. Kres prosperity sanktuarium oraz pobliskiego miasta przyniosło trzęsienie ziemi w 365 r. Świątynia uległa poważnym zniszczeniom, a miasto Kurion nigdy już nie odzyskało świetności, zaś biskupstwo przeniesiono do pobliskiej miejscowości Episkopi.

Od czasów gdy Luigi di Cesnola, amerykański konsul w Larnace, w połowie XIX wieku odkrył na nowo miasto oraz sanktuarium, Kurion zaczęło być miejscem regularnym badań. W dużej mierze, zainteresowanie ograniczało się jednak do pasa osadnictwa nad morzem, rozciągniętego wzdłuż starożytnej drogi do Pafos. W XXI w. zaczęto podejmować pogłębione studia topograficzne, których ważnym komponentem była archeologia pejzażu, uwzględniająca różne aspekty interakcji człowieka i środowiska. Skupiały się one jednak na dolinie rzeki Kuris (po wschodniej stronie), podczas gdy obszar w głębi lądu po zachodnio-północnej stronie nie był dotychczas przedmiotem bardziej szczegółowych badań. A to tu właśnie, pod koniec XX wieku, dokonano odkryć, których waga, jak się wydaje, znacznie wykracza poza same pogłębienie znajomości terenu wiejskiego wokół miasta.

W 1997 roku cypryjska archeolożka dr. Eleni Procopiou odnalazła i zarejestrowała na jednym ze wzgórz położonych w głębi lądu, w odległości około 1,5 km od wspomnianej świątyni Apollina Hylatesa, 48 elementów architektonicznych, m. in. fragmentów kapiteli, baz, gzymsów oraz ołtarz. Wszystkie artefakty leżały na łagodnie nachylonym stoku wzgórza o południowo-zachodniej ekspozycji. Ze względu na bliskość świątyni Apollina oraz podobieństwo stylistyczne z jej dekoracją zidentyfikowała miejsce jako kamieniołom, miejsce pozyskiwania materiału do budowy słynnego sanktuarium oraz wstępnej obróbki bloków. Dokonana kilkanaście lat później analiza stylistyczna i technologiczna elementów przewiezionych do lokalnego muzeum w Episkopi pozwoliła na ostrożne stwierdzenie, że wszystkie elementy należały do dekoracji jednej budowli o publicznym charakterze, aczkolwiek o odmiennych proporcjach i detalach dekoracji niż przywołana wyżej świątynia. By uprawdopodobnić stawianą tezę o istnieniu w tym miejscu nieznanej świątyni, w 2024 r. został przeprowadzony rekonesans w miejscu znalezienia bloków. Przyniósł on nowe odkrycia, m. in. odnaleziono kolejne kamienne dekorowane elementy, ślady wydobywania kamienia a także trzy grobowce z arcosoliami. Ponadto wstępna analiza topograficzna – położenie wzgórza na rozwidleniu współczesnych dróg, które, jak się wydaje, biegą dawnymi szlakami, ekspozycja i ukształtowanie stoku, jego widoczność, bliskość uprawnych ziem, wreszcie zaopatrzenie w wodę, doprowadziło do stawiania na nowo pytań o charakter tego miejsca. Wiele przesłanek wskazuje bowiem na to, że znajdowało się tu nierozpoznane wcześniej sanktuarium, które, ze względu na kontekst mogło być poświęcone bóstwu związanemu z rolnictwem. Dodatkowo – wielość i różnorodność innych śladów ludzkiej działalności o nierozpoznanej jak dotąd chronologii wydaje się potwierdzać, że rejon ten pełnił istotną i złożoną rolę w życiu tak religijnym jak i ekonomicznym miasta Kurion. Celem projektu jest rekonstrukcja pejzażu kulturowego tego obszaru dzięki wykorzystaniu nowoczesnych metod prospekcji, teledetekcji i wizualizacji zebranych danych w bibliotekach, archiwach, muzeach i w terenie.